

Současná situace v SH

© Libor Žídek, 2006

Obsah přednášky

1. Současná ekonomická situace dle regionů
2. Základní makroekonomické ukazatele
3. Globalizace

1. Ekonomická situace dle regionů

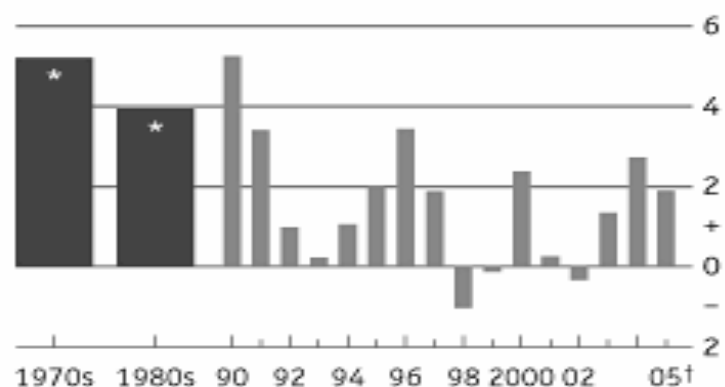
- Asie
  - Japonsko
  - JV Asie
    - krize v JV Asii
  - Čína
- Afrika
- Amerika
  - USA
  - Latinská Amerika
- Evropa

Asie - Japonsko

- problémy od počátku 90. let
- deflace
- malá C $\Rightarrow$ malá AD $\Rightarrow$ snaha $\uparrow$ AD = fiskální expanze
ALE neúčinná
- monetární politika spíše restriktivní
- provázanost se světem relativně malá $\Rightarrow$ malé dopady
na SH ALE velké na Asii
- 2000 – 2002 stagnace ($\uparrow$ HDP kolem 1%)
- ale 2003 silný růst v současnosti opět stagnace

Return to form?

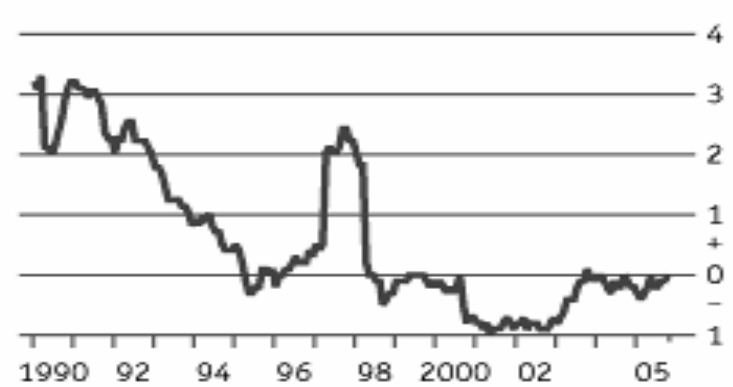
Japan's real GDP growth
% increase on a year earlier

*Annual average †Forecast
Sources: Thomson Datastream; Economist Intelligence Unit

Turning positive?

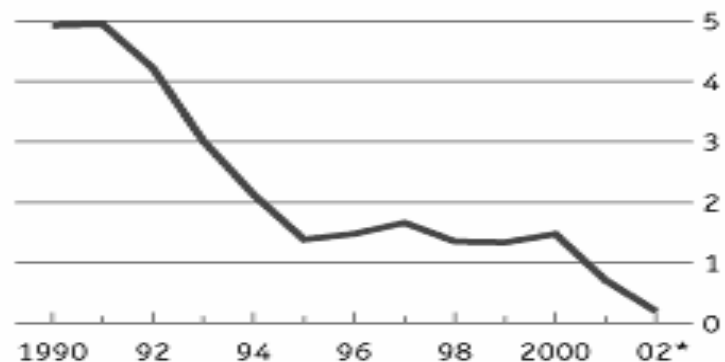
Japan's core* consumer prices
% change on a year earlier

*Excludes fresh food
Sources: Japanese Statistics Bureau; Thomson Datastream

Down and nearly out

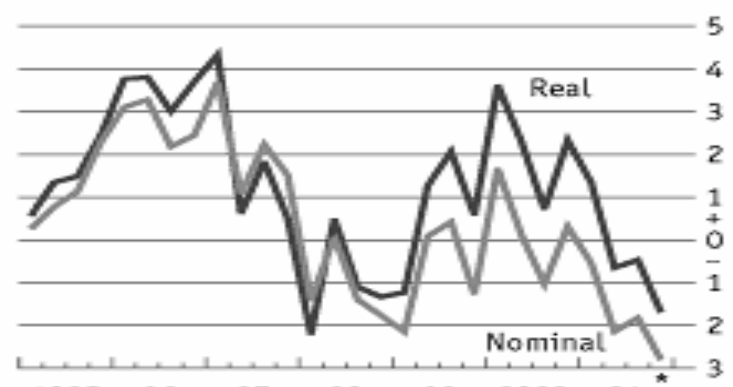
GDP, % increase on a year earlier
Five-year moving average

*Forecast
Sources: National statistics; The Economist poll of forecasters

Deflation trap

Japan's GDP, % change on a year earlier

*Forecast
Sources: ERSI; Goldman Sachs

JV Asie

- **1997 finanční krize**
  - odliv kapitálu
  - nezasažen Singapur a Thajwan
- **1998 velké poklesy hospodářství**
  - nejpostiženější Indonésie a Jižní Korea
- **1999 - 2000**
  - zlepšování situace ⇒ i změkčování podmínek IMF

Čína

- gradualistické ek. reformy od 1979 x politika
- stabilní ek. i pol. situace
- vysoké % přírůstky hospodářství ALE nízký základ
- speciální ekonomické zóny na pobřeží
- stále relativně velké procento státních podniků
  - ztrátové
  - ⇒ špatná situace finančního sektoru
- 2002 vstup do WTO
- dnes
  - obavy z přehřívání ekonomiky
  - velký přebytek obchodní bilance s USA
  - směnný kurz

Afrika

- dobrá perspektiva:
  - levná pracovní síla
  - zdroj surovin a zemědělských komodit
  - odbytiště
- velké rozdíly mezi zeměmi
- v poslední době
  - ↑ HDP
  - ↑ obchodu
- největší problém zadluženost ALE i kvalita LF + produktivita práce + HP + AIDS ...

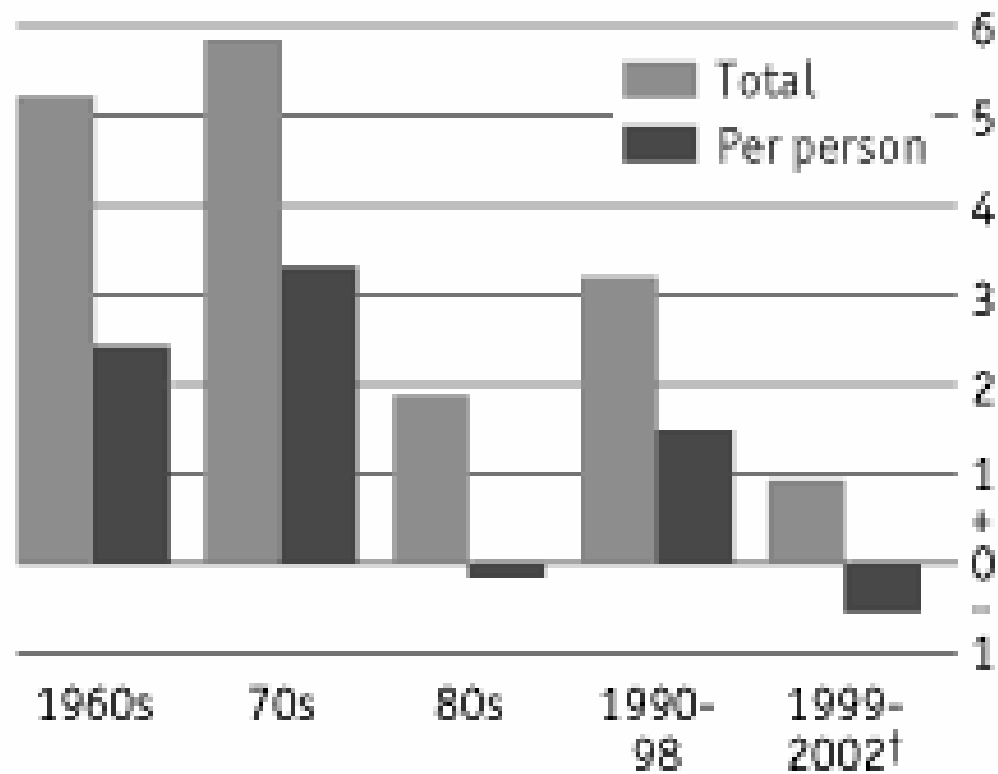
Latinská Amerika

- relativně stabilní situace
- zkušenosti s vysokou inflací, pomalým ek $\uparrow$, diktátorskými režimy
- ek reformy + ek $\uparrow$ + stálá cenová hladina
- 2001 ek. krize v ARG
  - fixní směnný kurz k dolaru – devalvace v Brazílii
  - státní bankrot + devalvace
    - problémy bankovního sektoru
- současnost zlepšení situace

The Latin growth problem

1

Latin American* GDP, annual average growth, %

*Including Caribbean † Estimate

Sources: World Bank; ECLAC

Amerika - USA

- velmi dlouhá konjunktura
  - udržování nízké inflace
  - nové technologie - používání počítačů
  - ↑ produktivity
    - zejména ↑ INV do IT ⇒ ↑ produktivity ⇒ Π pod kontrolou ⇒ ↑ ziskovosti a ↑ cen akcií ⇒ ⇒ ↓ nákladů na kapitál ⇒ ⇒ ↑ INV + ek ↑ ⇒ silný \$ ⇒ napomáhal držet dole Π a r
- 2001 recese
  - příčiny ↓ INV a ne monetární restriktce
    - zdravá HP ale omezené možnosti
- po 2002 oživení
- v současnosti růst
  - ale schodek BÚ 6 % HDP
  - schodek rozpočtu

Evropa

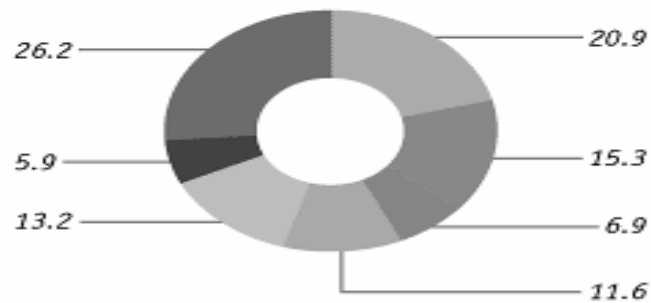
- po 2001 ↓ dynamiky
  - Německo – motor EU – trvalé problémy
  - slabý růst IT ...
- nezaměstnanost
- reformy – liberalizace (pošty ...), CAP ...
- Pakt stability a růstu
- Lisabonská strategie

Output, trade and population

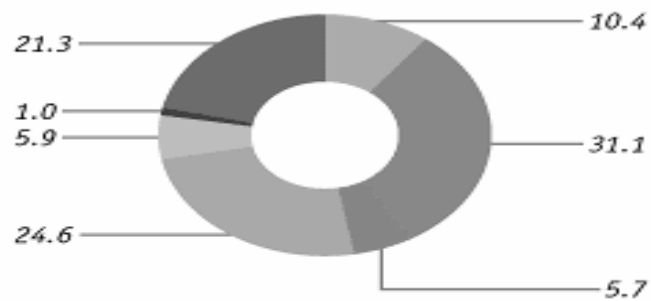
% of total

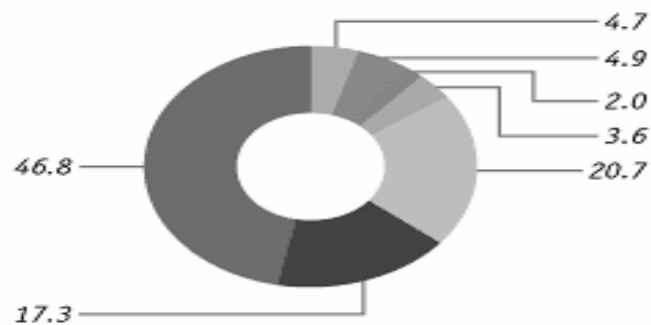
World GDP*

Exports of goods and services

Population

Source: IMF

*Based on purchasing-power parity values of country GDPs

situace v roce 2004

Obsah přednášky

1. Současná ekonomická situace dle regionů
2. Základní makroekonomické ukazatele
3. Globalizace

2. Základní ekonomické ukazatele

A. HDP

B. Inflace

C. Nezaměstnanost

A. Světové HDP

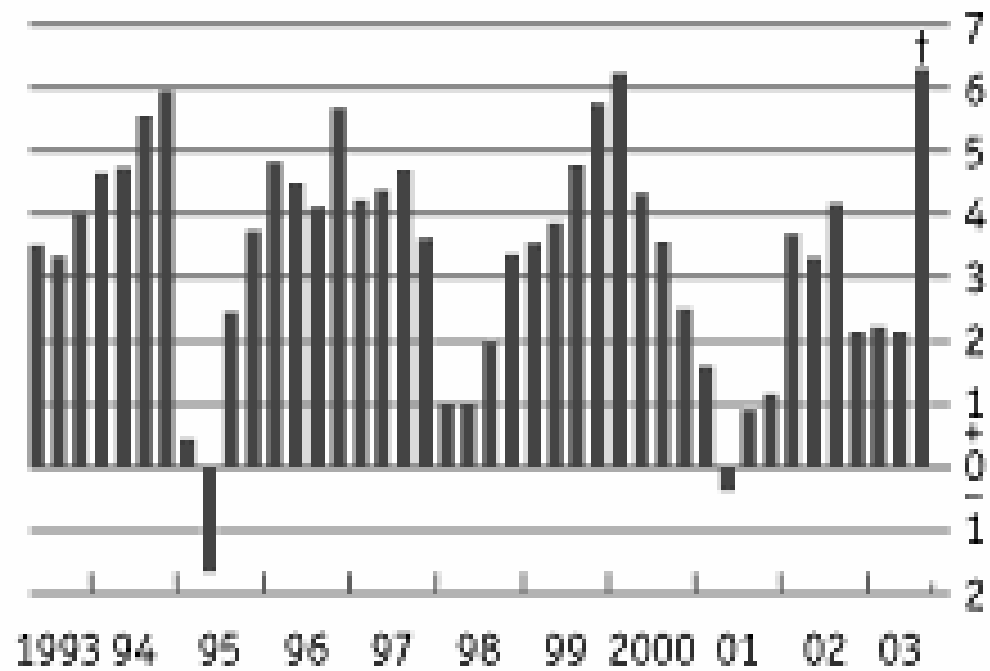
- 2004 světové HDP vysoký růst ^(H)
- ve světovém HDP $S=62\%$, $I=33\%$ a $A=5\%$
- důvody krizí v současnosti
  - **přehřátí ekonomiky**
    - CB musí zvyšovat $r \Rightarrow$ pokles dynamiky
  - **vnější šoky**
  - **špatné investice** $\Leftrightarrow \downarrow$ **INV**
  - **finanční krach**
    - následek spekulativního růstu
    - + nerovnováhy v hospodářství
      - vnější nerovnováha
      - špatné investice
      - burza
      - nadhodnocená měna
      - $C > S$

The global heartbeat

World GDP*

% change on previous quarter at annual rate

*Weighted by GDP at purchasing-power parity †Q3 estimate

Sources: J.P. Morgan Chase; *The Economist*

krize v JV Asii

- do 1996 – vysoký růst + vyrovnané veř rozpočty (i přebytky) + schodky BÚ považovány za přirozené (podpora INV)
  - + fixní směnné kurzy
  - + liberalizace na finančním účtu PB
- ⇒ příliv zahr kapitálu
  - zrychlení po 1995 (Mexiko) + další ↑ po 1996
  - zejména krátkodobý kapitál v podobě bankovních úvěrů
- 1997 odliv K (7% HDP) – zejména bankovní úvěry

Asie: čistý příliv zahraničního kapitálu (v mld \$)

	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
příliv celkem	29	30,3	32,6	35,1	62,9	72,9	-11
přímé INV	7,2	8,6	8,6	7,4	9,5	12	9,6
portfoliové INV	3,3	6,3	17,9	10,6	14,4	20,3	11,8
ostatní	18,5	15,4	6,1	17,1	39	40,6	-32,3

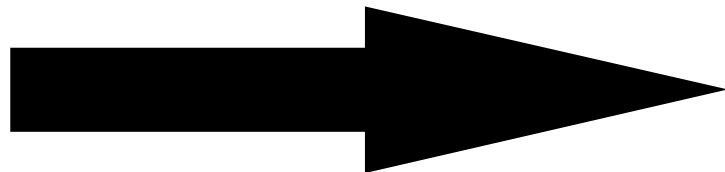
- červen 1997 - thajský baht opustil fixní kurz $\Rightarrow$ $\downarrow$ kurzu + $\downarrow$ cen akcií + $\uparrow$ odlivu kapitálu (i domácí)
  - $\uparrow$ obsluhy dluhu + $\uparrow$ rizikovosti + $\downarrow$ cen nemovitostí $\Rightarrow$ banky problémy
- rozšíření krize
  - $\downarrow$ baht $\Rightarrow$ $\uparrow$ ostatních měn $\Rightarrow$ $\downarrow$ jejich konkurenceschopnosti
  - investoři dospěli k názoru, že podobné problémy i ostatní země regionu
  - regionální propojení – zejména bankovní úvěry

- finanční krize brzy do reálné ekonomiky
  - $\downarrow$ INV + $\downarrow$ C (b/c $\downarrow$ příjmů obyvatelstva) $\Rightarrow$ $\uparrow$ U + $\downarrow$ produkce
  - + špatná situace v JAP
- pomoc IMF ALE „doporučení“
  - $\uparrow$ r
    - x $\downarrow$ kurzu
    - vysoké zadlužení ekonomik
    - x spekulacím
  - + strukturální reformy fin sektoru
  - + relativně uvolněná fiskální politika

- $\Rightarrow \Rightarrow$ zastaven $\Downarrow$ kurzu + později i $\Uparrow$ ALE $\Downarrow \Downarrow$
ekonomik
- kritika IMF
  - stejné léčení na jiné problémy
  - příliš silná restrikce
  - morální hazard

B. Inlace

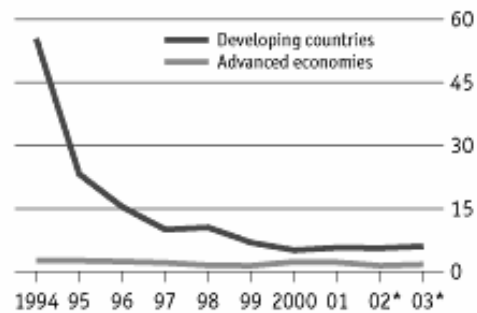
- více méně zvládnutá
- problémy:
  - některé postsovětské republiky + některé africké země
- důvody pozitivního vývoje:
  - nezávislé CBs
  - ↓ cen surovin (X ropa ?!)
  - subjekty více X inflaci
  - globalizace ⇒ ↑ celosvětové konkurence

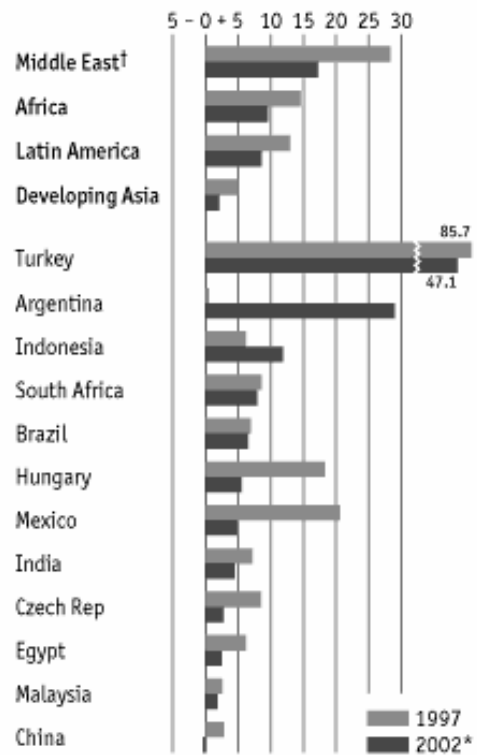
nebezpečí deflace

Consumer prices

% change on year ago

% change on year ago

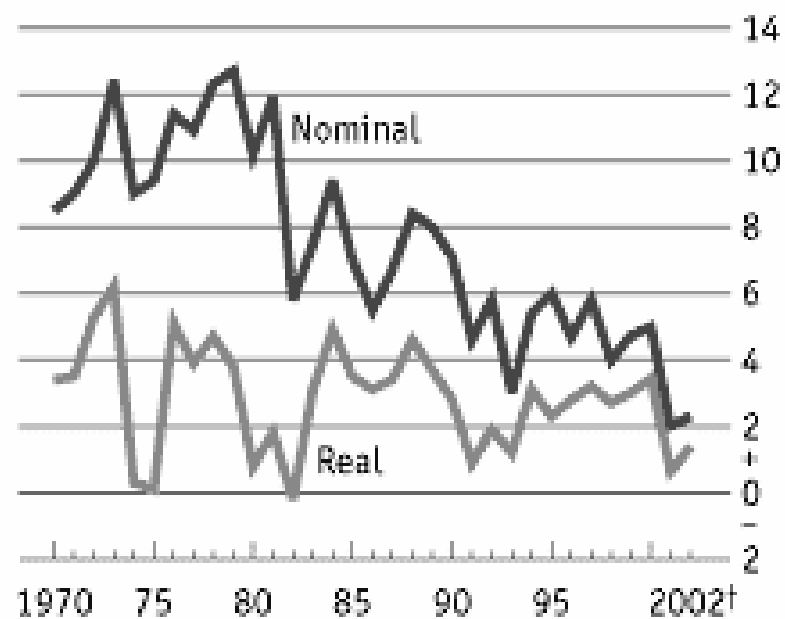
*Forecast †Includes Turkey

Source: IMF World Economic Outlook

That deflated feeling

13

G7 GDP, % change on year earlier

Source: OECD

†forecast

C. Nezaměstnanost

- problémy EU + některé rozvojové země
  - v EU zlepšení
  - ale výrazné a trvalé zlepšení jen Holandsko a GB
  - ale ↓ i ve FR, ŠP, NĚM ...
- USA < EU
  - v EU regulace ... X uvolněný pracovní trh v USA
  - nové technologie v USA
  - snadný vznik firem
    - v kontinent. Ev začít podnikat potřeba 10 x delší čas a 4x víc peněz než v USA
    - i ochota riskovat a rizikový kapitál
  - ⇒ tvorba pracovních míst

Obsah přednášky

1. Současná ekonomická situace dle regionů
2. Základní makroekonomické ukazatele
3. Globalizace

3. Globalizace

- **neexistuje jasná definice**
  - **růst vzájemné závislosti** (interdependence) v SH
- **struktura:**
  - A. integrační procesy
  - B. zahraniční obchod
  - C. přesuny kapitálu
  - D. přesuny LF
  - E. nadnárodní společnosti
  - F. šíření technologií

Pozitiva a negativa globalizace

- Pozitiva:
  - růst konkurence (?) $\Rightarrow$ efektivita trhů - lepší alokace vzácných zdrojů
  - růst produkce
  - šíření technologií a znalostí
  - zlepšení hospodářské situace v RZ (?)
  - omezování úlohy vlád (?)
  - snížení nebezpečí mezinárodních konfliktů

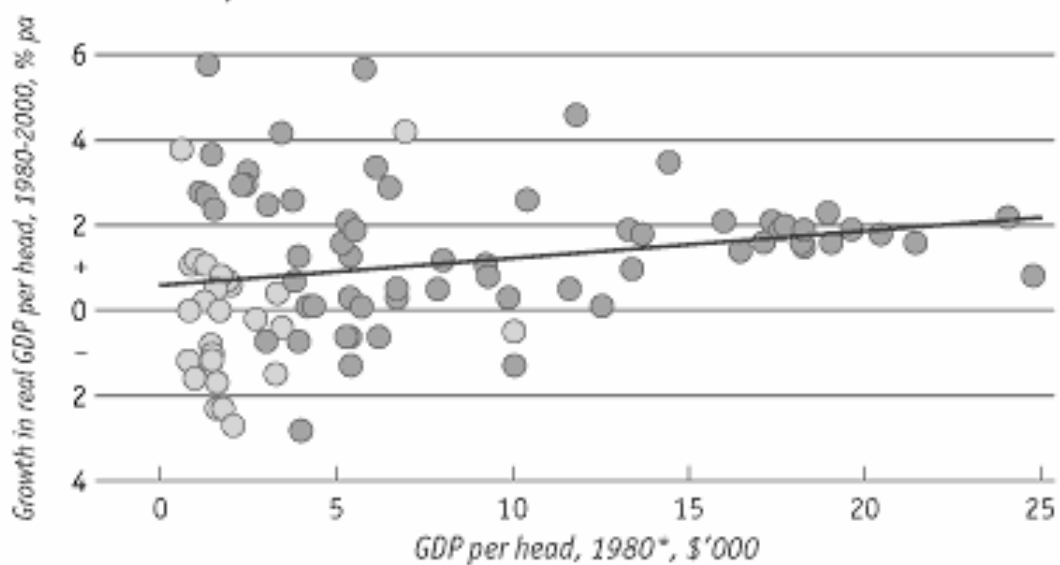
- **Negativa**

- omezování úlohy vlád (?)
- ztráta vlastní kultury a identity (?)
- růst rozdílů v důchodech (?)
- tvrdé dopady na některé skupiny obyvatel
  - zejména nekvalifikovanou pracovní sílu ve vyspělých zemích

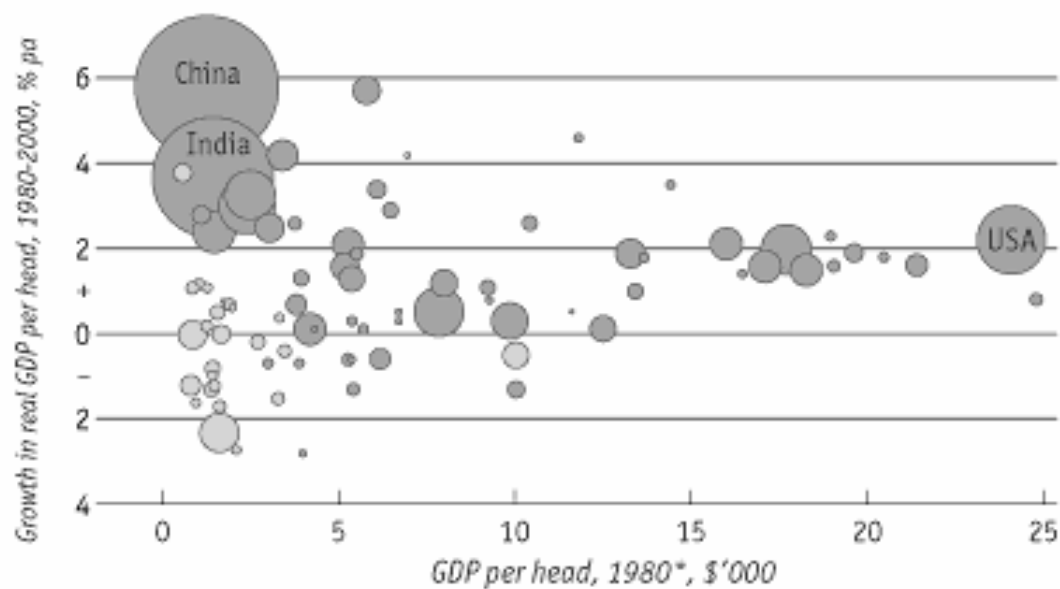
An alternative view

● Sub-Saharan Africa

Growth in GDP per head

Growth in GDP per head, proportional to population in 1980

Sources: Penn World Tables; Stanley Fischer

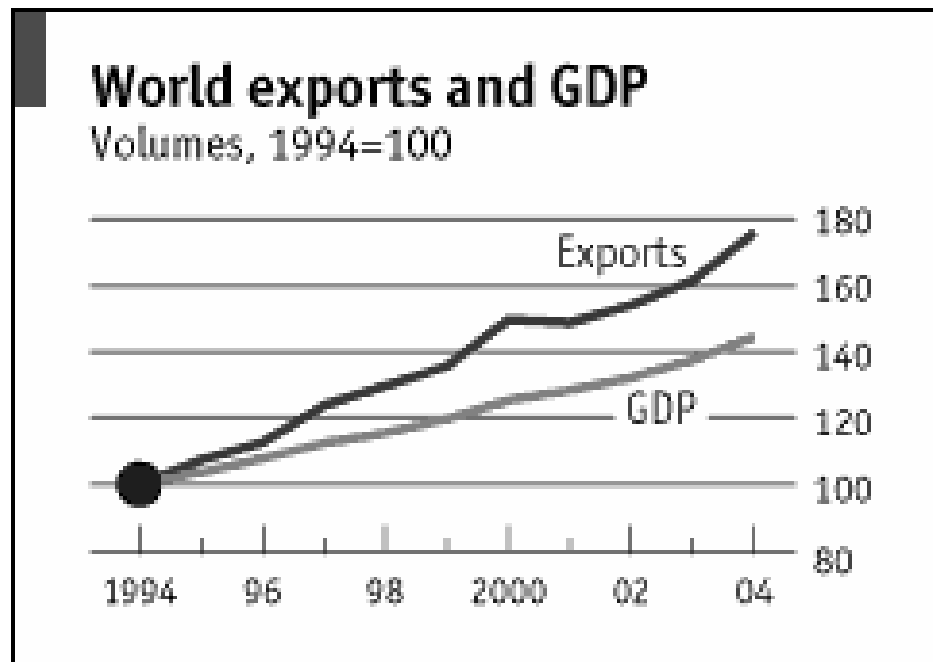
*1996 prices

A. Integrace

- mezinárodní dohody: zmiňováno mnohokrát
  - nejvýznamnější EU + minulá přednáška
- dnes minimálně **80 regionálních dohod**
- i silné **argumenty proti** mezinárodním dohodám
  - větší konkurence uvnitř ale větší ochrana vně
    - například EU nebo MERCOSUR

B. Mezinárodní obchod

- silný nárůst mezinárodního obchodu po WW2
  - GATT ⇒ WTO
- ale většina ZO stále na krátké vzdálenosti
- za posledních 20 let ↑ svět ZO 2x rychlejší než ↑ svět HDP (6% X 3%)

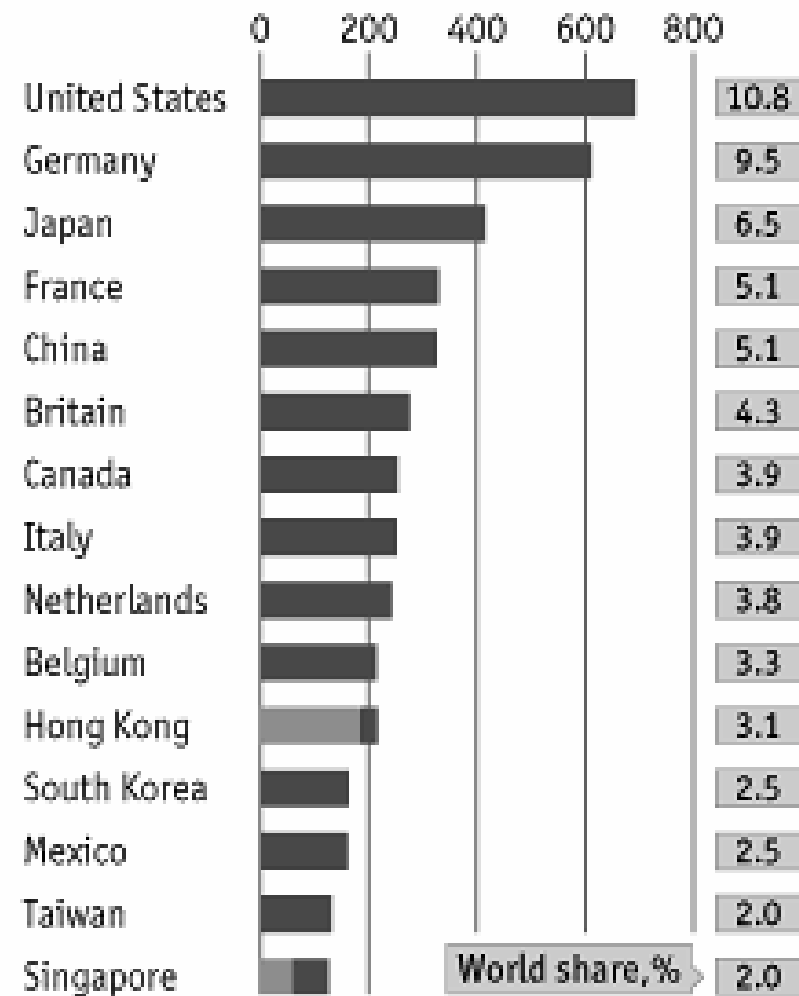

Top exporters

Merchandise exports, 2002, \$bn

■ of which re-exports

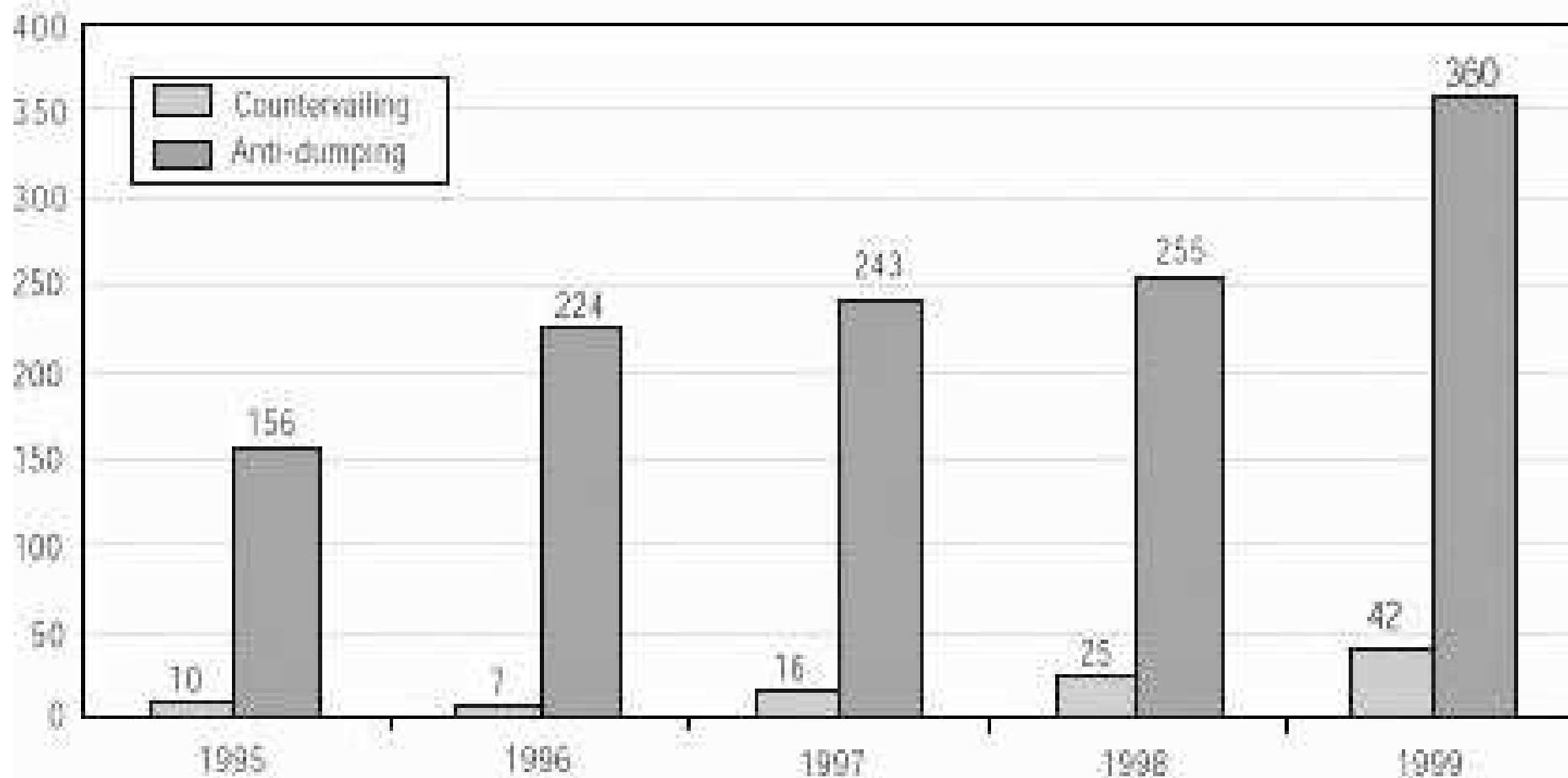
Source: WTO

- pozitiva současné situace
  - JV Asie - i přes krizi nedošlo k ↑ protekcionismu (s výjimkou Malajsie)
  - řešení sporů na půdě WTO
  - nové kolo jednání Doha, ale pokrok zatím malý

Nebezpečí pro mezinárodní obchod

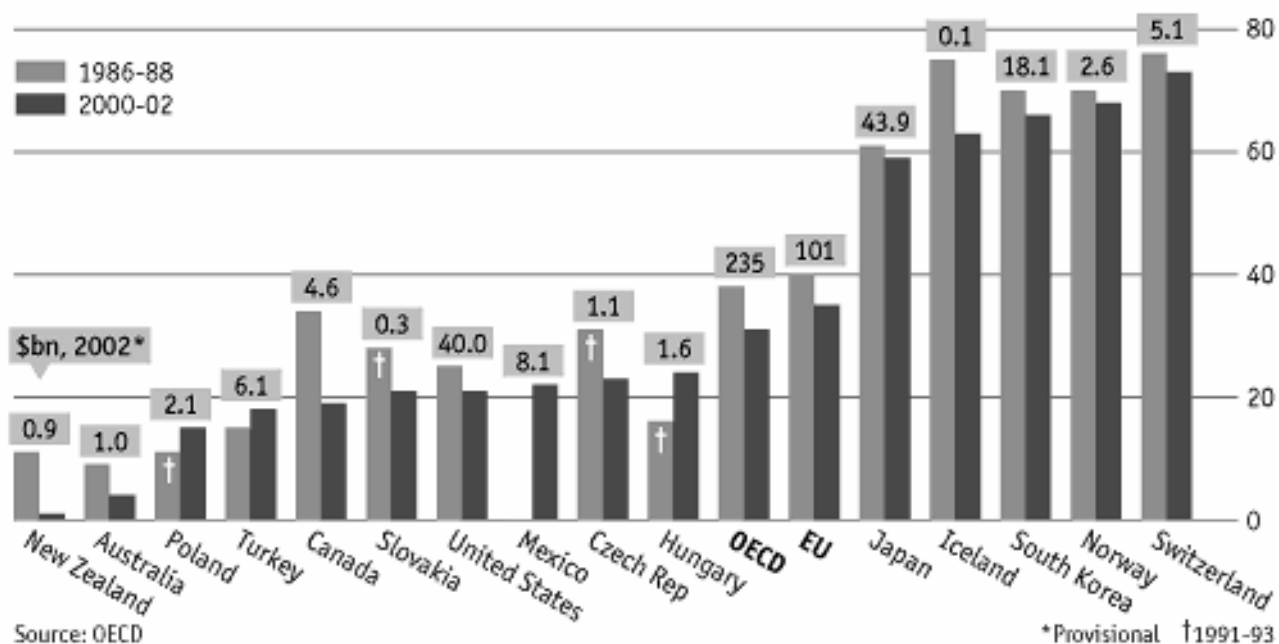
- **spory USA a EU**
  - USA: ocel, zemědělské subvence, Boeing x Airbus ...
- **nátlakové skupiny - viz Seattle**
  - ekologové + zemědělci + lidská práva + ...
- **antidumping** (H)
  - velký nárůst případů - řeší WTO
  - zneužívání
    - „dravé ceny“ jen 3% případů v EU a 4% v USA
- **regionální seskupení**
- **⇒ hlavní postižený = RZ**
  - uvolnění jen obchodu s výrobky = 250 – 630 mld \$ ročně – RZ 1/3 – 1/2

počty případů antidumpingových řízení

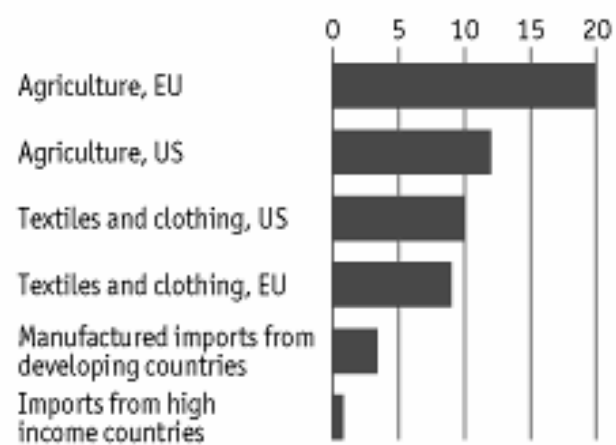
Agricultural subsidies

Producer support estimate, % of value of gross farm output

The fortress

Average tariffs in high-income countries, %

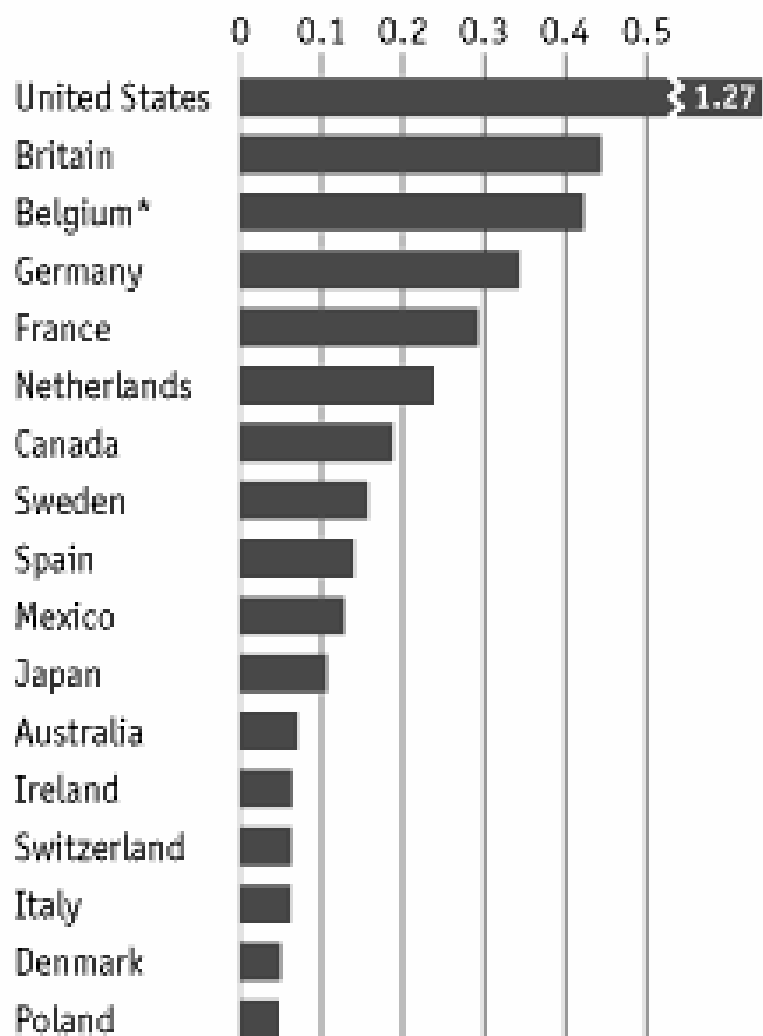
Source: Oxfam

C. přesuny kapitálu

- krátkodobý kapitál
  - co je spekulativní kapitál??
- přímé zahraniční investice (FDI)
  - ve vyspělých zemích do služeb
  - v RZ do zpracovatelského prům
  - většina mezi vyspělými (EU - USA)
    - všechny RZ (včetně šesti velkých EXs JV Asie) přilákaly v 2001 jen 20% FDI + podíl na svět EX 27%
  - investoři preferují:
    - znalost prostředí, minimální riziko, pol a ek stabilitu a srovnatelnou vyspělost a kulturu ⇒ pobídky nehrají velkou roli
  - FDI mohou vytěsňovat domácí firmy + zneužít ek. sílu + zhoršit přístup k úvěrům

FDI inflows

Cumulative, 1992-2001, \$trn

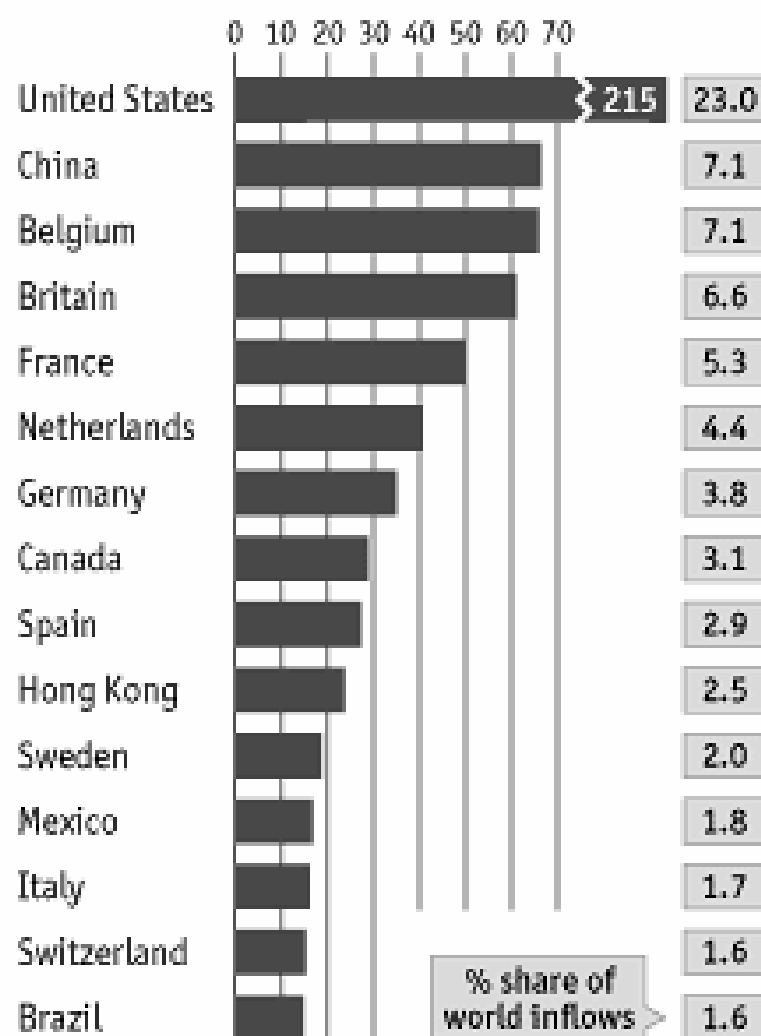

Source: OECD

*Includes Luxembourg

Foreign direct investment

2003-2007 average annual inflow, forecast, \$bn

Source: Economist Intelligence Unit

D. přesuny pracovní síly

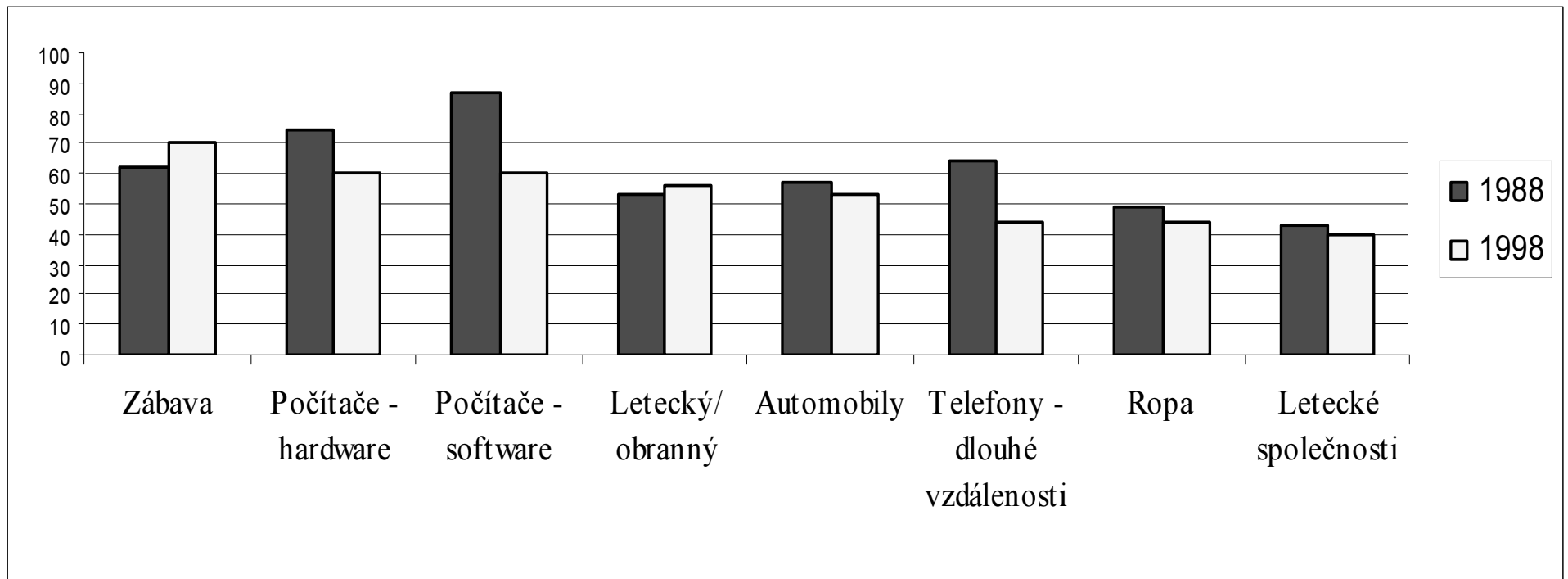
- gastarbeitři
  - Ukrajinci v ČR
  - ohrožení zaměstnanosti v ČR?
- politická x ekonomická emigrace
- celkově nejméně propojený mez trh
- i relativně slabá migrace uvnitř EU

E. nadnárodní společnosti

- dle OECD $\hat{u}$ vliv zahr firem ALE pozitiva:
  - platí lépe než domácí + rozdíl se zvětšuje
  - vytvářejí prac. místa rychleji než domácí
  - vydávají hodně na V&V v zemích kam INV
  - EX více než domácí
  - + největší vliv na méně vyspělé země (Turecko)
- nebezpečí pokud monopolizace ALE

Podíl prodeje 5-ti největších společností jako % celkového prodeje v daném sektoru

F. Technologie

- **telekomunikace**
- **informační technologie**
  - během posledních 30 let ↓ reálných cen počítačového zpracování o 99,999% = prům ↓ o 35% ročně
  - ↓ cen ⇔ rychlejší zavádění než pára nebo elekt.
  - USA jasně první ale následovníci výhody
    - možno imitovat a poučit se
  - v současnosti již i růst produktivity
- + rozvoj dalších technologií
  - biotechnologie a genetika - GM
- objevy zejména v hraničních vědách